

«Тасдиқ мекунам»

Ректори Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон ба номи
Садриддин Айнӣ академик

 Салимӣ Н. Ю.

27 септембр соли 2018

ХУЛОСАИ

ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ОМӮЗГОРИИ ТОҶИКИСТОН БА НОМИ САДРИДДИН АЙНӢ

Диссертатсия дар мавзӯи “Хусусиятҳои луғавӣ ва грамматикии вожагони иқтибосии тоҷикӣ дар осори Абдулло Қаҳҳор” барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯйи ихтисос, аз рӯйи ихтисоси 6D021300 Забоншиносӣ (6D0205011 Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) аз тарафи Исмоилов Бахтиёр Абдуллоевич дар кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ ба анҷом расидааст.

Исмоилов Бахтиёр Абдуллоевич баъди бомуваффақият хатм намудани курси магистратура ба шуъбаи докторантураи назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ дохил шуда, онро соли 2018 хатм намудааст ва ҳоло ҳамчун асистенти кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ фаъолият дорад.

Роҳбари илмӣ – Маҳмадҷонов О.О. доктори илми филология, профессори Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ таъянин гардид.

Мавзӯи диссертатсия дар ҷаласаи Шӯрои олимони Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ, аз 26. 02. 2016, қарори №5/67 тасдиқ шудааст.

Аз муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирий шуд:

Мұхиммияти мавзұғы, пеш аз ҳама, ба он асос меёбад, ки забони ўзбекій яке аз забонҳои қадима ва аз чиҳати захираи луғавій бой мебошад. Ин забон ҳамчун забони адабии миллій ва забони давлатии Қумхурии Ўзбекистон дорой қонуниятҳои маҳсуси худ буда, ҳамеша дар рушду такомул мебошад.

Фонди луғавии забони ўзбекій ва соҳти грамматикии ин забон бо таъсири давраҳои таърихій, сиёсій, иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва маданий мунтазам инкишоф ва такмил ёфта истодааст. Забони адабии ҳозираи ўзбекій дар муносибатҳои гуногун бо дигар забонҳо хусусиятҳои хоси худро нигоҳ дошта, захираи асосии луғавій ва соҳти грамматикии худро ҳифз намуда, то ба ҳолати имрӯза расидааст.

Диссертатсия дар доираи нақшай илмии кафедраи назария ва амалияи забоншиносӣ таҳия гардида, натиҷаҳои таҳқиқот дар маҷаллаҳое, ки Комиссияи олии аттестационии назди Президенти Қумхурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестационии Федаратсияи Россия таъйид намудаанд, интишор гардидаанд.

Мақсад ва вазифаҳои таълиф

Мақсад аз таълифи ин диссертатсия, баррасии мавқеъ ва аҳамияти калимаҳои иқтибосии тоҷикӣ дар забони ўзбекій дар асоси осори Абдулло Қаҳҳор мебошад. Ин мақсад бо ҳалли вазифаҳои зерин амалий мешавад:

- мутобиқшавии савтӣ ва хусусиятҳои иқтибосии тоҷикӣ;
- таснифи калимаҳои тоҷикӣ аз рӯйи дараҷаи истеъмол;
- таҳлили луғавию маъноии калимаҳои тоҷикӣ дар осори нависанда;
- иқтибоси калимаҳои тоҷикӣ ба маъноҳои гуногун дар забони ўзбекій;
- муродифоти калимаҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва ўзбекій;
- соҳтори морфологии вожагони иқтибосии тоҷикӣ дар осори Абдулло Қаҳҳор;
- таҳлили калимаҳои сода;
- таҳлили калимаҳои соҳта;
- таҳлили калимаҳои иқтибосии тоҷикӣ тариқи пешвандҳо;
- таҳлили калимаҳои иқтибосии тоҷикӣ тариқи пасвандҳо;
- таҳлили калимаҳои мураккаб;

Маводи диссертатсия маҷмӯи осори нависанда Абдулло Қаҳҳор буда, зиёда аз 1500 картотека ҷамъоварӣ гардидааст.

Ҳамчун осори илмӣ-назариявӣ аз таҳқиқотҳои ҳам олимони ватанӣ ва ҳам хориҷӣ истифода шудааст, ки муҳимтарини онҳо таҳқиқотҳои “Луғати синонимҳои

забони тоҷикӣ”-и Муҳаммадиев М.; “Лӯғати омонимҳои забони тоҷикӣ”-и Кабиров Ш.; “Таҳлили гендерии антропонимиияи баъзе манотиқи Тоҷикистон”-и Маҳмадҷонов О. О.; “Масъалаҳои рушди забон аз нигоҳи Президент”-и Ҷӯраев F.; “Калимаҳои русию интернатсионалӣ дар забони адабии тоҷик”-и Шарофов Н.; “Фарҳанги истилоҳоти забоншиносӣ”-и Мухторов З. М. ва асарҳои илмии муҳаққиқони рус - “Что такое словообразование” Кубрякова Е. С.; “Словообразование” Левновская К. А. ва ғайра истифода бурда шуд.

Навоварии илмии диссертатсия аз он иборат аст, ки гарчанд таҳқиқоти зиёде оид ба калимаҳои иқтибосие, ки дар забони ўзбекӣ қарор дорад, аз тарафи забоншиносон, муҳаққиқон, умуман, аҳли қалам дар диссертатсияҳои хеш фикру андешаҳои худро баён карда бошанд ҳам, вале то имрӯз хусусиятҳои луғавӣ ва грамматикии вожаҳои иқтибосии тоҷикӣ ва нақши он дар осори адибони ўзбек мавриди таҳқиқу омӯзиши ҳаматарафа қарор нагирифтааст. Дигар ин ки, мақсади мо нишон додани хусусиятҳои овозии калимаҳои иқтибосии тоҷикӣ дар забони ўзбекӣ мебошад. Аз ин лиҳоз, мавзӯи интихобшуда ҳаётан муҳим буда, умуман, ин диссертатсия аввалин кӯшишест, ки дар Тоҷикистон ба анҷом мерасад. Вале дар ин кишвар аз тарафи забоншиносони ўзбек ҷиҳатҳои гуногуни ду забони бо ҳам қаробатдоштаро бо тарзи муқоиса омӯхтаанд. Забоншиносон Бердиалиев А., Иноятов С., Ҷабборов Б. Раҷабова Р. Р. ва дигарон саҳм гузоштаанд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар заминай таҳқиқоти вожагони иқтибосии тоҷикӣ дар муҳити дузабонӣ: тоҷикӣ ва ўзбекӣ ташаккул ёфта, барои ташаккули бахшҳои гуногуни забоншиносӣ, аз ҷумла, луғатшиносӣ чун маводи назариявӣ ва амалӣ хизмат менамояд. Ҳамчунин, натиҷаҳои назариявии таҳқиқотро метавон дар баррасии минбаъдаи таҳқиқотҳои дузабонӣ истифода намуд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки маводи диссертатсия имкон дорад ҳангоми омӯхтани калима ва ибораҳои иқтибосии тоҷикӣ дар забони ўзбекӣ, хондани курсҳои маҳсус оид ба иқтибосшавии калима ва ибораҳо, тайёр кардани дастуру лексияҳо барои фанни “Забоншиносии типологӣ” мавриди истифода қарор дода шавад. Натиҷаҳои диссертатсияро метавон дар донишгоҳу данишкадаҳо зимни дарсҳои характеристи типологӣ дошта истифода бурд. Маводи диссертатсияро дар таҳқиқотҳои минбаъда оид ба масъалаҳои дузабонӣ, ҳамчунин диссертатсия метавонад дар навиштани асарҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, дастуру воситаҳои таълимӣ мавриди истифода қарор гирад.

Бобҳои диссертатсия мутобики мақсаду вазифаҳои гузашташуда тарҳрезӣ шуда, баррасию таҳқиқ дар сатҳи баланди илмӣ қарор дорад. Хулосаҳои диссертант илмӣ буда, ба талаботи навиштани диссертатсияҳои илмии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ мебошад.

Диссертатсияи мазкур, бешубҳа, кори илмии мукаммал ва ба анҷомрасида буда, аз рӯи мақсад ва муҳтаво ба ихтисоси 6D021300 Забоншиносӣ (6D0205011 Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) мувофиқ аст.

Кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Доғишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ диссертатсияи Исмоилов Бахтиёр Абдуллоевиҷро кори илмии баанҷомрасидаи мукаммалу мубрам меҳисобад. Диссертатсия дар сатҳи баланди илмӣ-таҳқиқотӣ таълиф шуда, ба талаботи кори диссертатсионӣ пурра ҷавобгӯ аст. Фишурдаи диссертатсия ва 6 мақолаи муаллиф муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд. Аз шумори мақолаҳои ҷопшудаи диссертант сетои он дар маҷаллаҳои таъйиднамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Россия интишор гардидаанд:

[1-М]. Исмоилов Б. А. Таснифи калимаҳои тоҷикии забони ӯзбекӣ аз рӯи соҳаҳои истеъмол дар осори Абдулло Қаҳҳор /Б. А. Исмоилов // Паёми Доғишгоҳи Миллии Тоҷикистон –Душанбе, 2017. -№ 4/5. -С. 24-29. (ба забони тоҷикӣ).

[2-М]. Исмоилов Б. А. Назаре ба омонимшавии вожаҳои тоҷикӣ дар забони ӯзбекӣ /Б. А. Исмоилов // Паёми Доғишгоҳи Миллии Тоҷикистон–Душанбе, 2017. -№4/6. -С. 37-42. (ба забони тоҷикӣ).

[3-М]. Исмоилов Б. А. Иқтибосшавии вожагони тоҷикӣ ба забони ӯзбекӣ: мутобиқшавии савтиётӣ ва хусусиятҳои онҳо /Б. А. Исмоилов // Паёми Доғишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ -Душанбе, 2018. -№3(75). -С.177-184. (ба забони тоҷикӣ).

Бинобар ин, диссертатсияи мазкурро аз рӯи ихтисоси 6D021300 Забоншиносӣ (6D0205011 Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) барои дифоъ ҷиҳати дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос тавсия менамояд.

Иштирок доштанд: 16 нафар:

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» -16 нафар, «зид»-нест, «бетараф»-нест.

Қарори №2 аз 27.09.2018.

Мудири кафедра, номзади
ilmҳои филологӣ, дотсент

Котиб:

 Мирбобоев Азиз

 Зоитова Моҳира

Нишонӣ: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, ҳ. Рӯдакӣ 121.

Тел.: +992 (37) 224 13 83

E-mail:tgpu@mail.rj

www.tgpu.tj

Имзои Мирбобоев Азиз ва Зоитова Моҳираро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои маҳсуси
ДДОТ ба номи С. Айнӣ

 Назаров Давлатхон